

Advies Interdepartementale Werkgroep Desinformatie (IWG) aan Nationaal Kernteam Crisiscommunicatie (NKC)

In dit advies gaat de IWG waarin o.l.v. BZK ook BZ, DEF, EZK, JenV, OCW, NCTV, VWS en de diensten deelnemen, in op wie wanneer hoe kan reageren op mis/desinformatie en welke processen hiervoor beschikbaar zijn. De Monitor Informatie Domein (MID) ondersteunt de IWG door de informatiestromen van departementen bijeen te brengen en te duiden. Directie Communicatie van BZK heeft op verzoek van het NKC separaat een advies uitgebracht.

Definitie

Desinformatie is het *doelbewust*, veelal heimelijk, verspreiden van misleidende informatie, met het *doel om schade toe te brengen* aan het publieke debat, democratische processen, de open economie of nationale veiligheid¹.

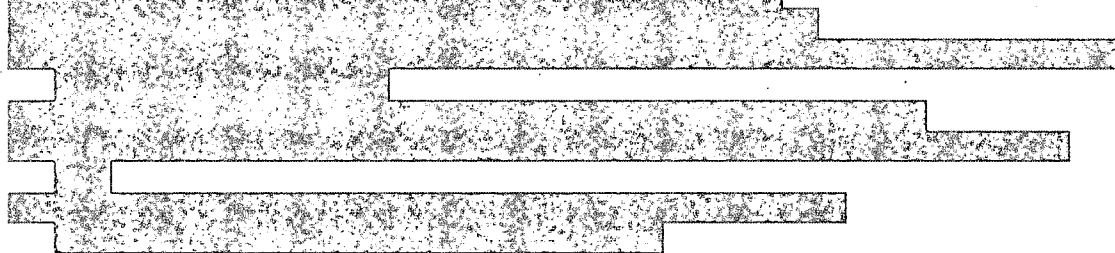
Door de intentie om schade aan de belangen van de samenleving te berokkenen, onderscheidt het zich van misleidende reclame, misinformatie (foutieve of misleidende informatie die niet met een politieke agenda wordt verspreid, vaak onbewust verspreid), satire of parodie. Desinformatie hoeft niet altijd onjuiste informatie te bevatten. Het kan een combinatie zijn van feitelijke, onjuiste of deels onjuiste informatie, maar altijd met de intentie om te misleiden en te schaden.

Aangezien het vaak lastig is om de doelbewustheid van verspreiding aan te tonen, kan in het geval van onjuiste berichten over COVID-19 het beste gesproken worden van misinformatie of misleidende informatie, tenzij er wel aanwijzingen zijn voor een doel om schade aan te brengen door de bron.

Ontkrachten (debunten) van misleidende berichtgeving:

- *Overwegingen:* Beleidsuitgangspunt is dat de overheid in beginsel niet actief berichten ontkracht. Te allen tijde staat de vrijheid van meningsuiting voorop. Uitzondering van het niet ontkrachten van berichtgeving is als de nationale veiligheid, politieke, maatschappelijke en/of economische stabiliteit in het geding is. De bescherming van de volksgezondheid kan hieronder worden geschaard. Belangrijk is dat per keer moet worden ingeschat wat de impact van een bericht is. Door niet te reageren op bepaalde berichten, wordt er ook geen ruchtbaarheid aan gegeven. Niet reageren kan dus ook een bewuste keuze zijn.
- *Proces*
Om de taken goed te verdelen en uiteindelijk tot een handelingsperspectief te komen, zijn de volgende processtappen vastgesteld:

5.1.2

- *Verantwoordelijkheid:* primair ligt de verantwoordelijkheid voor het al dan niet reageren op een bericht bij de betreffende departementen of organisaties. Omdat de berichtgeving in hoog tempo kan circuleren, is niet altijd afstemming met de IWG mogelijk of nodig. Desgewenst legt het NKC berichten ad hoc voor aan de IWG. De IWG kan het NKC dan adviseren over een specifiek incident. BZK coördineert zowel IWG als MID en verbindt betrokken partijen.
- *Bereiken van specifieke doelgroepen:* wanneer specifieke doelgroepen benaderd worden met desinfo-berichten, is een optie om gezaghebbende figuren in de betrokken gemeenschap (bijv. influencers uit de doelgroep) de feitelijk juiste boodschap te laten uitdragen.

¹ Kamerbrief beleidsinzet bescherming democratie tegen desinformatie (Kamerstukken II, 2019/20, 30821, nr. 91)

- *Standaardlijn*: in algemene zin kan worden opgeroepen om alert te zijn op de verspreiding van misleidende informatie over COVID-19. Hierbij kan verwezen worden naar de officiële kanalen waar betrouwbare informatie te vinden is (i.c. RIVM.nl en Rijksoverheid.nl). Een binnenkort te versturen brief van de minister van BZK aan burgemeesters over de continuïteit van het openbaar bestuur bevat de volgende conceptpassage hierover:

Belang van betrouwbare informatie

Het internet is een van de meest toegankelijke en invloedrijke middelen voor burgers om informatie tot zich te nemen en te verspreiden. Maar in deze wereld waar informatie zich razendsnel verspreidt, is er soms weinig tijd deze te controleren op feitelijke (on)juistheid. Op verschillende manieren, via sociale media maar ook in brieven of via berichtendiensten, gaat er dan ook misleidende informatie over het virus rond. Bijvoorbeeld over de oorzaak, mogelijke remedies of maatregelen die de overheid neemt. Ik benadruk daarom de oproep van minister-president Rutte om te vertrouwen op de kennis en ervaring van deskundigen zoals het RIVM en te blijven varen op het kompas van wetenschappelijke kennis en betrouwbare feiten. In algemene zin kunt u deze boodschap bekrachtigen door te verwijzen naar de communicatie van het RIVM en de Rijksoverheid om zo de eventuele impact van misleidende informatie te beperken.

- *Rol sociale media platforms*: De overheid heeft geen bevoegdheid om berichten van het internet te verwijderen. Een dergelijke handeling gaat in tegen de vrijheid van meningsuiting. Wel hebben sociale mediabedrijven de mogelijkheid om berichten van hun eigen platforms te verwijderen of andere acties te nemen indien hun gebruikersvoorwaarden overtreden worden. Globaal nemen de bedrijven de volgende acties:
  - o **Bevorderen betrouwbare informatie**
Google (incl. Youtube, Google Search), Facebook (incl. Instagram), Twitter en TikTok verwijzen allen naar betrouwbare informatie van de Rijksoverheid of RIVM. Dit gebeurt op de homepage en/of wanneer mensen zoeken naar COVID-19 of gerelateerde termen.
  - o **Ruimte voor overheden om hun boodschap te verkondigen**
Google, Facebook en Twitter hebben programma's waarin zij gratis advertenties beschikbaar stellen aan overheden of instellingen als de WHO, of content van deze instellingen promoten om betrouwbare informatie beter vindbaar te maken. De programma's van Google en Facebook zijn in NL aangeboden aan de overheid, hier is vooralsnog geen gebruik van gemaakt.
  - o **Verwijderen misleidende informatie en advertenties m.b.t. COVID-19**
De bedrijven verwijderen of verminderend het bereik van misleidende informatie. Soms wordt er ook verwezen naar een fact-check artikel over het onderwerp. Ook zijn advertenties m.b.t. het virus of geneesmiddelen, mondkapjes etc. verboden.
  - o **Melding maken van misleidende informatie bij sociale media**
Het BZK desinformatie team heeft toegang tot zogeheten 'escalatie kanalen' van Facebook, Google en Twitter. Dit betekent dat na een melding over een bericht van het desinformatie team deze bedrijven de melding met prioriteit bekijken. De bedrijven maken hierbij nog steeds hun eigen onafhankelijke afweging of er sprake is van overtreding van de gebruikersvoorwaarden en dus of verwijdering of een andere actie gerechtvaardigd is.